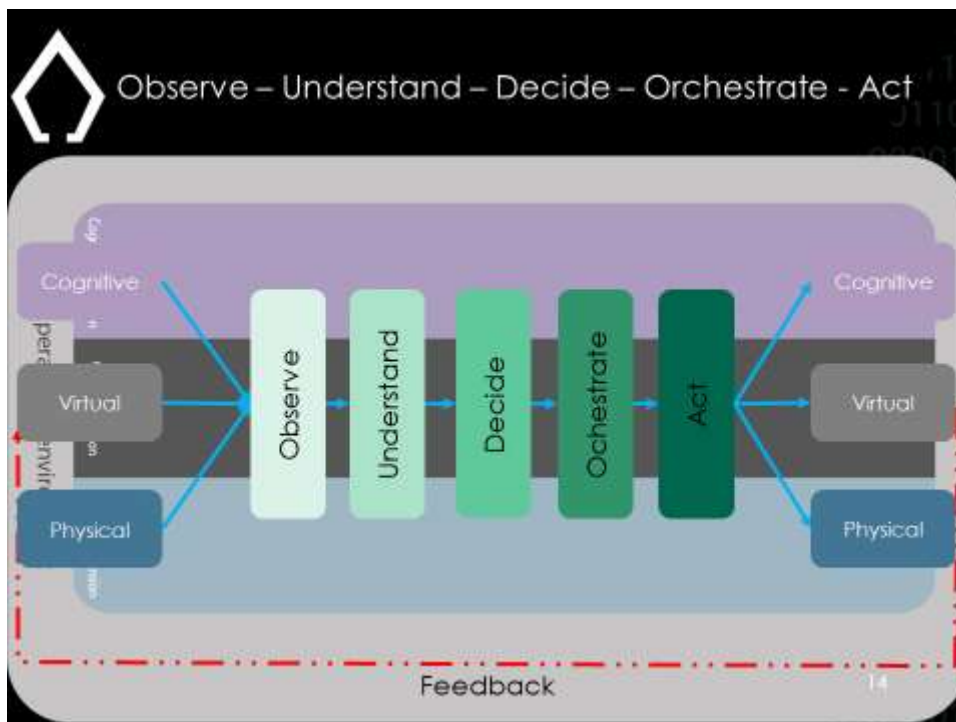

Werkwoorden in plaats van zelfstandige naamwoorden (zoals IGO).

1. Een tijd terug nam ik afscheid van – verdelende – ‘zelfstandige naamwoorden’ als IGO (Informatiegestuurd optreden), IM (Informatiemanoeuvre), Intelligence 2.0, Information Operations.
2. Ik kwam tot die conclusie omdat dit containerbegrippen zijn die enerzijds voor de stakeholders legitieme betekenis hebben, maar tegelijkertijd ook begripsverwarring, uitsluiting, concurrentie of bureaupolitiek voeden.
3. Een beter alternatief is een serie geschakelde en generieke activiteiten (‘werkwoorden’) die verbinding scheppen. We streven immers allen – ongeacht rol/taak - naar “understanding” om goede/betere/snellere beslissingen te kunnen nemen die tot actie leiden.
4. Bovendien: deze activiteiten (‘werkwoorden’) zijn in ieder bedrijfsproces herkenbaar. De reeks representeert namelijk ook een generiek besluitvormingsproces waarin iedereen zich (ook privé) kan herkennen

5. Het model (zie boven) hanteert ook de volle breedte van de informatieomgeving met haar cognitieve, virtuele en fysieke dimensie.¹
6. Alle stakeholders en onderdelen van defensie en de krijgsmacht kunnen hier mee werken: beleidsmakers, MIVD, CIO, COMMIT, krijgsmachtdelen, DCC, etc..²

Werkwoorden als bedrijfs-/besluitvormingsproces

7. Om doelgericht te kunnen handelen zal iedere actor – binnen zijn/haar mandaat/taak/rol – een proces hanteren of inrichten dat informatie waar kan nemen (“to observe”), ongeacht of deze informatie intern of extern gezocht moet worden, en of deze cognitief (bv motief van een

¹ Zie ook Timmer & Ducheine, ‘Conceptual Manoeuvring’, in: *Militaire Spectator*, <https://militairespectator.nl/artikelen/conceptual-manoeuvring>.

² Door *orchestrate* als deel van militaire commandovoering te zien, zijn ook alle functies van militair optreden in dit model aanwezig. Dit helpt het gesprek naar de operationele kant van de krijgsmacht. Het idee omvat feitelijk ook een ‘OODA-loop’ die in bedrijfsvoering geaccepteerd is.

- opponent), virtueel (bv een digitale kwetsbaarheid) of fysiek (bv locatie van troepenconcentratie) van aard is.
8. Door deze informatie te verwerken (bv combineren met andere bronnen, ervaring, kennis en door analyse) is de actor in staat te begrijpen (“to understand”) wat die informatie betekent en beschikt de actor over *insight* en *foresight* wat deze *understanding* in relatie tot de actor’s taak/rol betekent.
  9. Vervolgens kan de actor een besluitvormings/planningsproces starten (“to decide”). Nadat de actor een besluit heeft genomen, dient dit te worden uitgewerkt en afgestemd/gecoördineerd/gesynchroniseerd te worden (“to orchestrate”).
  10. Daarna kan gehandeld worden (“to act”).³ Dit kan weer in de 3 dimensies: cognitief (een informatie campagne) , virtueel (een computer hack) of fysiek (een luchtaanval).
  11. Dit handelen genereert effecten die geobserveerd kunnen worden.⁴ Sowieso door de actor zelf: om te controleren of het handelen bijdraagt aan het doel dat nagestreefd wordt met het besluit. Voor anderen is dit weer het startpunt van “to observe”.

Militair vermogen als conceptuele leidraad voor aanpassingen/aanvullingen

12. In de LIMC-discussie is op enig moment de trits ‘willen-kunnen-mogen’ gemeengoed geworden. De origine lag in de operationele sfeer om uit te drukken dat niet alles wat de krijgsmacht kan en wil, ook mag. De Commissie Brouwer en de Minister van Defensie namen deze trits over.
13. Deze trits helpt ons echter niet omdat ze simplificeert waardoor essentiële factoren (en actoren) buiten beeld blijven. Bovendien sluit ze in conceptuele zin niet aan op het theoretische concept van “militair vermogen” .
14. De werkelijkheid is allereerst vele malen complexer:
  - a. Denk bij “willen” maar na over de vraag wie “wil”? Is dat een commandant van een Concept & Development-eenheid, de Landmacht, de DG-Beleid, de regering, de Tweede Kamer, de bevolking? In de LIMC discussie bleek dat de wil nogal verschilde naargelang de positie die iemand inneemt. En terecht overigens.
  - b. Hetzelfde geldt voor “mogen”: dit kan slaan op bestaande kaders; maar ook op aanpassingen daarvan. Voor die aanpassing van bestaande kaders is echter draagvlak nodig. Op de werkvloer, op het ministerie, in de TK, onder het publiek. Daar ‘fietst’ het element “willen” dus weer doorheen: kaders aanpassen vergt een wilsbesluit.
15. De trits sluit bovendien niet aan bij het concept (en het effect dat we nastreven met de inzet) van “militair vermogen” (zie de afbeelding hierna). Militair vermogen bestaat uit drie componenten – fysiek, conceptueel en mentaal – die allen ‘*in place*’ moeten zijn voordat sprake is van effectief vermogen (*‘capability’*).⁵
16. Vooral bij nieuwe (gewenste) vermogens (*‘capabilities’*, zoals *information manoeuvring*, of cyber operaties) die nog opgebouwd/ontwikkeld moeten worden, is het van belang dat alle componenten aanwezig zijn, anders doen we aan luchtfietserij. Ik loop ze na: de fysieke, conceptuele en de mentale.

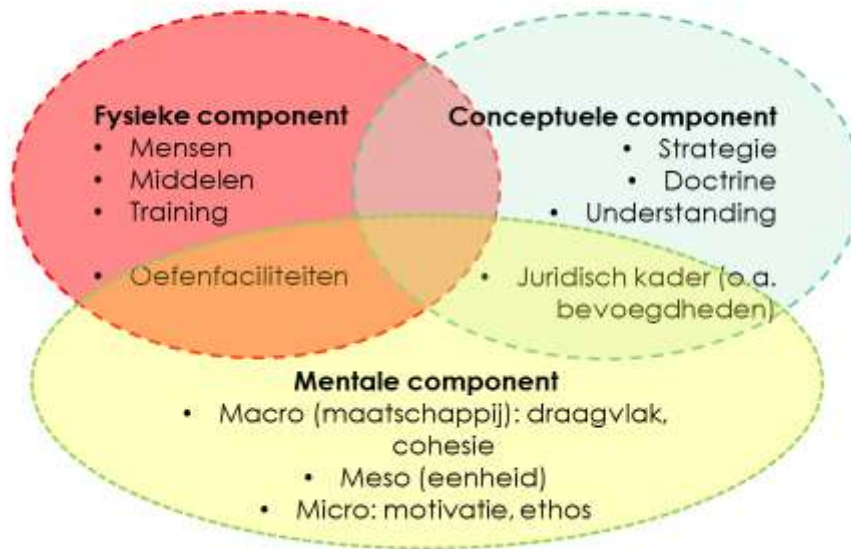
---

³ In de bestuurskunde worden ‘niet-besluiten’ ook als een besluit getypeerd (namelijk besluiten om niet te besluiten) en een besluit om niets te doen is ook handelen (namelijk: niets doen).

⁴ In de bestuurskunde geldt ‘niet-handelen’ ook als actie (die uiteraard weer een – nihil – waarneming oplevert).

⁵ Nederlandse Defensie Doctrine (NDD) 2019, p. 66. Zie ook de column “Tanden voor de Leeuw” in MRT: https://puc.overheid.nl/doc/PUC_638755_11/1/#bc740bae-568e-42ed-a6c3-76575f9510ef

Militair vermogen (capability)

17. De fysieke component. Dit zijn de ‘capacities’.

- Allereerst middelen die inzetbaar moeten zijn, zoals bv digitale infrastructuur (IT en services). Daar komen ook oefenfaciliteiten bij: de faciliteiten om - zonder hinder voor burgers⁶ - met die middelen te oefenen in de drie dimensies van de informatieomgeving: bv Infanterie-/Artillerie Schietkamp, de Vliehors, maar ook een ‘cyberrange’ en een ‘synthetisch oefendorp’.
- Naast middelen uiteraard ook mensen. Mensen, die op hun taak berekend zijn en dus daarvoor geoefend hebben en afhankelijk van hun rol “inzetgereed” zijn.
- Soms genereert de beschikbaarheid van middelen of mensen en de ambitie van personeel ‘aanbod’, waarbij het uiteraard de vraag is of de conceptuele component voor inzet ingeregeld is (zie hierna).

18. De conceptuele component. De inzet van ‘capacities’ moet doordacht en doeltreffend geschieden.

- Dat vereist een strategie of visie waartoe een en ander dient. Wat we willen bereiken: welk (strategisch) effect?
- Ook vereist dit een schets hoe die effecten doorgaans met kans van slagen gerealiseerd kunnen worden. O.a. doctrinepublicaties dienen hiertoe als leidraad. Maar het conceptuele element omvat meer.
- In deze component past en hoort namelijk ook het besluitvormingstraject dat doorlopen moet worden om tot inzet te besluiten. Dit hangt soms samen met wetgeving.
  - Zo dient de MIVD vóór het toepassen van bijzondere bevoegdheden conform de WIV een lastgeving van de minister (en evt. een fiat van de TIB) te krijgen.

---

⁶ ‘Zonder hinder’ moet ruim gezien worden: fysieke overlast (geluid, stank, trillingen), maar ook de rechten van burgers, zoals respect voor privacy.

- ii. Voor het DCC is zo'n besluitvormingstraject bijvoorbeeld de (C)MKSO-procedure voor speciale operaties onder verantwoordelijkheid van de CDS.
  - iii. Op het uitvoerend niveau maken bijvoorbeeld targeting-besluiten onderdeel uit van het besluitvormingstraject.
  - d. Doctrinair maakt het juridische raamwerk voor militaire operaties (o.a. besluitvorming, ROE, vergunningen, ontheffingen) deel uit van deze conceptuele kant.⁷ Zolang daarin mankementen bestaan, kunnen de '*capacities*' niet ingezet worden (of kan er niet geoefend worden). Denk bv aan de Omgevingswet-ontheffingen om te kunnen schieten op het Infanterieschietkamp en te vliegen (of 's nachts te starten) vanaf vliegbasis Leeuwarden en te bombarderen op de Vliehors (bv met betonnen bommen, binnen de oefenrandvoorwaarden van de Omgevingswet).
  - e. Dit geldt uiteraard ook voor het juridische raamwerk voor oefenmogelijkheden in de informatie omgeving (bv een cyberrange of een synthetisch oefendorp).
19. De mentale component. Deze component dient vanuit macro, meso en micro-niveau beschouwd te worden.
- a. Doorgaans wordt de mentale component op de enkele militair of de eenheid geprojecteerd.⁸ Maar dat is slechts het micro of meso deel dat ziet op gevechtsbereidheid, gehardheid etc. van de militair (in groepsverband).
  - b. De vraag op macro-niveau is of er ambtelijk, politiek en maatschappelijk draagvlak bestaat voor de (gevolgen van de) inzet van militaire '*capacities*' conform de daarbij behorende concepten (zoals de beleidsvisie IGO).
  - c. Draagvlak (op macro-niveau) kent niet alleen een wisselwerking met bestaande capaciteiten en concepten, maar ook met nieuwe capaciteiten die aanpassingen in de conceptuele component vereisen.
  - d. Zo bestaat binnen segmenten van de samenleving, departementen en in de Tweede Kamer aarzeling/terughoudendheid om oefenmogelijkheden voor de krijgsmacht te ondersteunen. Dat zien we in de fysieke dimensie: denk bijvoorbeeld aan 'ruimte voor defensie' vs. NIMBY-bezwaren. In sterkere mate zien we dit ook bij oefenruimte in de virtuele dimensie, en bovenal in de cognitieve dimensie.
  - e. Voor dergelijke (aanvullende) oefenfaciliteiten is een conceptuele – inclusief een juridische – basis nodig: visie, strategie, doctrine wet, vrijstelling, vergunning etc. En voor die basis is draagvlak in regering en parlement vereist.
  - f. Dit geldt uiteraard ook voor eventuele aanvullingen van oefenmogelijkheden in de informatie-omgeving waarvoor aanpassingen van bv privacy regelgeving nodig zijn: ook die vereisen draagvlak in de ambtelijke en bestuurlijke organisatie en in regering plus parlement.

Tanden voor de leeuw

20. We kunnen pas echt militair vermogen ontwikkelen als we via de fysieke, conceptuele en mentale componenten alle vereisten invullen. Pas dan kunnen we *capacities* naar *capabilities* brengen.

---

⁷ Ducheine & Pijpers, 'The Missing Component in Deterrence Theory: The Legal Framework', in: Osinga & Sweijs, *Deterrence in the 21st Century—Insights from Theory and Practice*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2020, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-6265-419-8_25.

⁸ NDD 2019, 67: De mentale component van militair optreden is dan ook een combinatie van vier factoren, die onderling samenhangen: motivatie, leiderschap, verantwoord organiseren van de inzet van beschikbare personele en materiële middelen en perceptie.

21. Hoewel alle componenten cruciaal zijn voor militair vermogen, speelt de mentale component een sleutelrol: aanpassingen in de fysieke en conceptuele component zijn alleen mogelijk als hiertoe bereidheid bestaat.
22. Deze component ziet op macroniveau dus ook op draagvlak voor oefenen en (de consequenties van) inzet: binnen de ambtelijke en bestuurlijke organisatie, in de maatschappij en in de regering plus parlement.
23. Kortom: willen 'we' – in lijn met de Defensievisie 2035 – écht een krijgsmacht met inzetbare capaciteiten om te kunnen *observeren, begrijpen, besluiten, orkestreren en handelen* in de informatie-omgeving, dan moet op macroniveau de bereidheid bestaan het juridische raamwerk voor het oefenen in die informatie-omgeving mogelijk te maken, ook als dit aanpassing van bijvoorbeeld privacy regelgeving vereist. Pas als deze lacune is opgevuld, kan er sprake zijn van daadwerkelijk militair vermogen.
24. De mogelijkheid om de leeuw van tanden te voorzien ligt nu voor. Laten 'we' deze mogelijkheid liggen, dan is de krijgsmacht slechts een papieren tijger en dragen we als maatschappij de gevolgen van die keuze.